

solidarni
2010

Zarys koncepcji zmian systemu wyborczego

Tomasz Hubert Cioska i Piotr Wolter „Shork”

*Opracowanie autorskie powstałe w ramach prac Zespołu Prawnego Ruchu Kontroli Wyborów,
przyjęte na posiedzeniu Rady Koordynatorów i Liderów RKW 9 kwietnia 2016 w Warszawie*

Uwagi wstępne

- **Uchylamy Kodeks Wyborczy (KW) w całości**
 - automatycznie wygasa kadencja PKW oraz Komisarzy Okręgowych
- **Podstawowe zabezpieczenia procesu wyborczego**
 - Pełen dostęp mężów zaufania do całości procesu wyborczego, w tym Informatycznych Mężów Zaufania (IMZ)
 - Monitoring i obligatoryjna wideorejestracja całego procesu wyborczego
 - Ogólnokrajowy spis wyborców z dostępem telefonicznym z OKW poprzez gminne Biura Ewidencji Ludności (BEL) i aktualizacją online
 - Liczenie głosów w okręgach (por. uzasadnienie na następnych slajdach)
 - Natychmiastowa publikacja wyników w obwodach i okręgach w internecie
 - Redukcja roli gmin w procesie wyborczym – tylko wsparcie techniczne
 - Wprowadzenie surowych sankcji finansowych i karnych za naruszenie procedur wyborczych

Uzasadnienie 1

- **Dlaczego liczenie głosów powinno odbywać się w innym miejscu niż głosowanie?**
 - prawie 28 000 tysięcy komisji obwodowych to ponad 200 000 ich członków, często nieprzeszkolonych, niedoszkolonych lub wręcz przeszkolonych do oszukiwania;
 - Nadzór procesu głosowania w OKW musi być tak prosty, aby mógł go wykonać każdy obywatel po krótkim przeszkoleniu przez przewodniczącego. Z tego względu i z powodu wykluczenia mataczenia, liczenie musi odbywać się w innym miejscu i w innym składzie bardzo skutecznie przeszkolonym i patrzącym sobie nawzajem na ręce, przy szerokim udziale publiczności. Dostępność taką mogą zapewnić hale sportowe w trzykrotnie zmniejszonych okręgach
 - Ilość okręgów sejmowych byłaby tożsama z senackimi, co uprościłoby procedury i zwiększyło transparentność wyborów.

Uzasadnienie 2

- Mimo pełnej mobilizacji RKW i KOW, nie tylko nie udało nam się mieć przedstawicieli czy mężów zaufania we wszystkich komisjach, a nawet uzyskać znaczącej części kopii protokołów z głosowania. Kontrola społeczna wywarła pożądany efekt, ale tylko na zaskoczonym przeciwniku
- Mało prawdopodobne jest uzyskanie mobilizacji społecznej na podobnym poziomie co w ostatnich wyborach
- Przeciwnicy są coraz lepiej przygotowani – por. skoordynowane, podobne działania w różnych OKW w Okręgu Wrocławskim
- Wyszkoleni przez wrogów członkowie komisji byli w stanie, przy wsparciu PKW i OkrKW oraz Policji, skutecznie paraliżować nasze działania w OKW i wymuszać niezgodną z prawem pracę komisji
- Zmiana zakresu terytorialnego okręgów wymusi automatycznie zmianę Komisarzy i Komisji Okręgowych

Uzasadnienie 3

- **Dlaczego liczenie głosów w okręgu publicznie i w niedzielę?**
 - trzeba z wyborów zrobić „Święto demokracji”
 - na widownię mają przychodzić rodziny kandydatów z dziećmi, ich znajomi, ma być to temat dnia.
 - każdy może nagrywać i robić zdjęcia
 - niezależnie, oficjalne kamery mają rejestrować cały proces liczenia
 - liczenie w niedzielę dlatego, aby uniknąć metody fałszowania na zmęczenie, dzięki której Nowoczesna ma taki wynik, PSL zamienił się mandatami z KORWIN, a PiS wraz z Kukizem nie mają większości konstytucyjnej.
 - liczyć mają ludzie WYPOCZĘCI, którym za to się zapłaci (niezależnie od Komisji Okręgowej), przed kamerami i obywatelami, wspierani maszynowo.

Okręgi i obwody (1)

- 100 okręgów – jak do Senatu
 - Zmniejszenie okręgów ułatwi logistykę i zbiorcze przeliczanie głosów
 - Liczba posłów w okręgach (4 lub 5) zależy od ilości wyborców (zaokr.)
- Jeden okręg tylko dla zagranicy
 - Jeden senator dla zagranicy (podstawowy parytet 1 senator na 300 000 wyborców) i 3 posłów (1 na 65.217 wyborców zagranicą)
 - W ostatnich wyborach zagranicą uprawnionych było 199. 451, głosowało 174.805
- Likwidacja obwodowych komisji wyborczych zagranicą
 - Głosowanie tylko korespondencyjne za pośrednictwem placówek dyplomatycznych z kosztami przerzuconymi na konsulat RP
 - Liczenie wszystkich głosów korespondencyjnych z zagranicy w jednym wydzielonym okręgu „zagranicznym”

Okręgi i obwody (2)

- Obwody miejskie 2x większe
 - OKW zazwyczaj są niedociążone pracą w ciągu dnia
 - po odjęciu obowiązku liczenia ilość pracy będzie jeszcze mniejsza
 - uniknie się organizowania wyborów w wielu lokalach (OKW) w tym samym budynku, czy nawet w jednej sali
 - we Wrocławiu w jednej szkole były 4 komisje, z tego 3 w jednej sali gimnastycznej, oddzielone taśmami, wyborcy wrzucali karty do przypadkowych urn
- Obwody zamknięte:
 - głosowanie obnośne („urna dodatkowa”) w salach szpitalnych i celach
 - krótkie głosowanie – jedna komisja obsługuje wiele obwodów zamkniętych do określonego limitu wyborców
 - **Należy rozważyć automatyczne odebranie czynnego prawa wyborczego sprawcom ciężkich przestępstw**

Komisje – uwagi ogólne

- Komisje wyborcze wszystkich szczebli (Obwód, Okręg, Kraj) jako organy administracji państwa
- Niezależność Komisji Wyborczych od sądów i administracji samorządowej i rządowej
- Możliwość pełnienia funkcji poza miejscem zamieszkania
- Zakaz pełnienia funkcji w komisjach przez:
 - urzędników gminnych
 - funkcjonariuszy publicznych
 - osoby naruszające przepisy wyborcze we wcześniejszych wyborach
 - członków komisji z wyborów poprzednich, które uzyskały większość ocen negatywnych pozostałych członków komisji

Komisja obwodowa (1)

- Wymagane szkolenia i egzaminy oraz staże w komisjach do pełnienia funkcji przewodniczącego i wice
 - w okresie przejściowym, do czasu zdobycia odpowiedniego stażu wg nowych przepisów, o nominacji na przewodniczącego i wice decyduje wynik testów i nienaganna opinia z poprzednich wyborów (zastrzeżenia w protokole automatycznie dyskwalifikują)
- Członków komisji wyłaniają partie polityczne i stowarzyszenia rejestrowe, mogą się także same zgłaszać osoby chętne
- Rotacja przydziałów do obwodów, przydział na drodze losowania, nie wolno powtarzać tych samych przydziałów w kolejnych wyborach
- Zakaz udziału w komisji przedstawicieli administracji lokalnej

Komisja obwodowa (2)

- Minimum 6 członków komisji
- Przewodniczący i wiceprzewodniczący lub przynajmniej jeden z nich z innym członkiem komisji:
 - odpowiada za włączenie i wyłączenie 2 kamer monitoringu, co potwierdza protokolarnie
 - przestrzeganie procedur wyborczych w lokalu
 - wywiesza na lokalu protokół ręczny (frekwencji)
 - przewozi urnę i pozostałe materiały wyborcze do okręgu odpowiadając za stan ich zabezpieczeń (plomb)
 - uczestniczy w liczeniu głosów w okręgu
 - wywiesza protokół głosowania na lokalu komisji obwodowej po jego sporządzeniu w okręgu

Komisja obwodowa (3)

- Wszyscy członkowie komisji odpowiadają materialnie za zgodność ilości podpisów w spisie z ilością kart wydanych oraz ilością kart niewykorzystanych
 - 10% diety potrącane w formie kary finansowej za każdy ‰ niezgodności
 - Podstawą wypłaty diety protokół obwodu z okręgu
- Wewnętrzne oceny pracy każdego z członków komisji przez wszystkich pozostałych pod koniec dnia pracy
 - przewaga ocen negatywnych = zakaz pełnienia funkcji w przyszłości
- Diety
 - 10% miesięcznego wynagrodzenia minimalnego (mwm) dla członka
 - 15% mwm dla przewodniczącego i wice;
 - dodatkowe po 5% mwm otrzymują osoby jadące do okręgu
 - pierwszeństwo dla przewodniczącego i wice.

Komisja okręgowa (1)

- Składa się z po 2 przedstawicieli z każdego z komitetów, które zgłosiły kandydatów w danym okręgu
- Wyłania spośród siebie przewodniczącego i wice
 - nie mogą być z tego samego komitetu
- Powołuje Naczelnika Okręgowego Biura Wyborczego jeśli nie zaakceptuje kandydata zaproponowanego przez Wojewodę.
- Podejmuje uchwały większością głosów obecnych na sali co do:
 - ważności głosu – przewodniczący ma głos rozstrzygający
 - przeliczenia ręcznego głosów – w każdym przypadku
 - zatwierdzeniu protokołu z obwodu w razie złożonych uwag lub wystąpienia niezgodności

Komisja okręgowa (2)

- Weryfikuje podpisy na spisie wyborców z ilością kart niewykorzystanych
- Nadzoruje zliczanie maszynowe głosów
- Następczego ręcznego liczenia głosów z obwodu może żądać:
 - Przedstawiciel obwodu w każdym przypadku
 - Każdy członek komisji okręgowej – z dowolnych 3 obwodów
 - Komisja okręgowa w każdym przypadku
- Pierwszeństwo w obejmowaniu funkcji liczących ręcznie głosy mają osoby nie wylosowane do komisji obwodowych
 - Liczącym przysługuje 50% diety członka komisji

Komisja okręgowa (3)

- Przewodniczący sporządza wraz z przedstawicielami obwodu protokoły z przeliczania głosów w obwodach
 - Podpisują 3 osoby z okręgu z różnych komitetów, 2 przedstawiciele obwodu oraz Naczelnik BW lub jego zastępca (przekazanie kart i pozostałych materiałów wyborczych do depozytu)
 - Protokół jest publikowany w internecie, a następnie (lub najlepiej równocześnie, tą samą czynnością) przekazywany do centrali i przewożony przez członków komisji obwodowej do obwodu i wywieszony obok protokołu frekwencji
- Członkowie Komisji Okręgowych nie otrzymują wynagrodzenia
 - komitety mogą ich wynagradzać ze swoich środków

Komisja krajowa

- Tworzona analogicznie jak komisje okręgowe
 - po 2 członków wszystkich komitetów zgłoszonych w okręgach
- Działa przez cały czas przygotowania wyborów od momentu rejestracji list kandydatów przez Sędziów Komisarzy
- Nadzoruje proces przygotowania i prowadzenia wyborów
- Powołuje Dyrektora Biura Wyborczego jeśli nie zaakceptuje kandydata zaproponowanego przez Premiera
- Komisja weryfikuje protokoły z okręgów i ogłasza wynik wyborów
- Komisja rozpatruje protesty wyborcze
- Członkowie komisji krajowej nie otrzymują wynagrodzenia
 - komitety mogą ich wynagradzać ze swoich środków

Sędziowie komisarze (1)

- Powoływani są tylko na czas wyborów, maksymalnie 2 razy
 - Krajowego Komisarza Wyborczego powołuje Krajowa Komisja Wyborcza spośród kandydatów przedstawionych przez Prezydenta, Premiera, Marszałka Sejmu, Marszałka Senatu i przewodniczącego Krajowej Rady Sądownictwa
 - Okręgowych sędziów komisarzy powołuje Komisja Okręgowa spośród kandydatów przedstawionych przez Marszałka Województwa, Wojewodę, prezesa Wojewódzkiego Sądu Apelacyjnego i Wojewódzkiego Sądu Apelacyjnego
- Sędziowie Komisarze
 - nie wchodzi w skład Komisji Wyborczych
 - sprawują nadzór nad prawidłowością procesu wyborczego
 - wiążąco wyjaśniają i rozstrzygają wątpliwości prawne

Sędziowie komisarze (2)

- wydają zarządzenia w doraźnym trybie wyborczym
- wydają polecenia oddelegowanym do ochrony wyborów oddziałom Policji działającym jak Straż Marszałkowska
- mają po jednym zastępcy
- sprawują funkcję poza swoim macierzystym okręgiem
- nie mają immunitetu z tytułu podejmowanych decyzji (lub ich braku)
- Odwołania od decyzji Sędziego Komisarza Okręgowego rozpatruje Krajowy, dalej – SN w 24h trybie wyborczym

Mężowie zaufania

- Mężów zaufania powołują komitety wyborcze i stowarzyszenia rejestrowe.
- Mężowie zaufania są obecni na wszystkich etapach procesu wyborczego, w tym przy druku i pakowaniu kart wyborczych.
- Mężowie zaufania mają prawo rejestrować wszystkie etapy procesu wyborczego
 - prawo wykorzystania materiałów tylko dla celów procesowych
- Mężowie zaufania podpisują protokoły. Jeśli podpisu brak, cała komisja sporządza notatkę wyjaśniającą jego brak.
- Jeśli mąż zaufania zgłosił uwagi lub zastrzeżenia, komisja ma bezwzględny obowiązek przyjąć je do protokołu i niezwłocznie ustosunkować się do nich na piśmie – załączniku do protokołu

Spis wyborców

- Centralny spisów wyborców
- Aktualizacje i dopisywanie wyborców przez BEL widoczne w czasie rzeczywistym w całym kraju
- Dopisywanie wyborców możliwe także w czasie wyborów
 - telefon i potwierdzenie w BEL z zapisem w uwagach w spisie wyborców kodu operacji w systemie informatycznym przez BEL
- Integracja z czytnikiem kodów na dowodach osobistych w lokalu,
 - automatyczne odnotowywanie faktu głosowania w centralnym spisie – postulat na przyszłość w miarę możliwości technicznych i finansowych
- Nadzór Komisarza Krajowego i Okręgowych
- Dostęp IMZ do spisu wyborców

Głosowanie

- Wybory odbywają się w **sobotę**
- Wybory w obwodach zamkniętych
 - z urną przenośną,
 - trwają tylko do czasu dotarcia przez komisję do wszystkich potencjalnych wyborców w salach szpitalnych lub celach,
 - następnie urna jest plombowana i przewożona do okręgu, gdzie jest przechowywana pod kontrolą i monitoringiem do godziny zakończenia głosowania i zamknięcia lokali;
 - ta sama komisja pobiera następny spis wyborców i jedzie do kolejnego obwodu zamkniętego ,
- Głosowanie korespondencyjne tylko w okręgu zagranicznym

Lokal wyborczy

- W jednym pomieszczeniu może być tylko jeden lokal wyborczy
- Monitoring wszystkich lokali wyborczych – ciągłe filmowanie wszystkich etapów prac komisji i samego głosowania
 - 2 kamery offline na komisję i na urnę, zabezpieczone przed otwarciem
 - przewodniczący komisji odpowiada za włączenie i zapakowanie kamer wraz z materiałami wyborczymi
 - nagrania dla celów procesowych
 - w obwodach zamkniętych 2 członków komisji nagrywa
- Pudła do głosowania z daszkiem (zabezpieczenie tajności głosowania przed kamerą)

Wyjaśnienia

- Czy filmowanie narusza zasadę tajności?
 - Filmowanie, czyli dwie kamery bez dostępu do sieci, zapisujące dane bezpiecznie na nośnik są skierowane odpowiednio na urnę z góry i na komisję wydającą karty nie narusza tajności wyborów
- Kamery mają służyć do sprawdzenia czy:
 - kamera nie była wyłączana
 - liczba kart wrzucanych zgadza się z liczbą z protokołu
 - nie było innych naruszeń procedury
- Nagrania są zabezpieczane
 - Kamery wraz z kartami pamięci dokładane są do materiałów wyborczych i plombowane
 - Nagrania mogą być użyte tylko przez sąd na posiedzeniu zamkniętym w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości lub zaskarżenia wyników komisji obwodowych

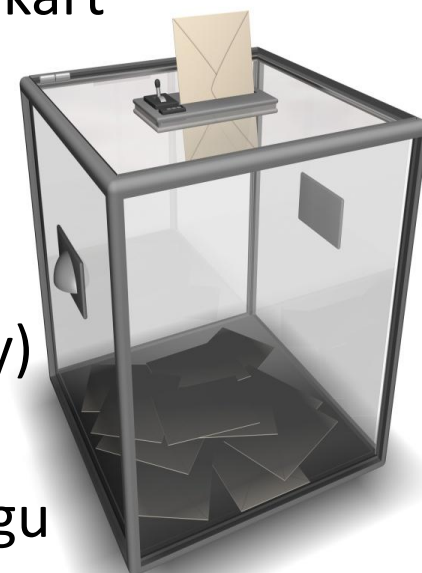
Karty do głosowania

- Karty sztywne, niedużego formatu (np. A6) typu kupon Lotto
 - Listy pod literami alfabetu, numerowanie kandydatów kolejno (zmniejszenie możliwości pomyłki czy wprowadzenia w błąd)
 - Mogą być od razu drukowane alfabetem Braille’a
- Kontrola druku przez Komisję Krajową i mężów zaufania
 - Karty numerowane nieciągłe (kodowane) osobno dla każdego obwodu z zakodowanymi przydzielonymi kartami
- Liczenie i sprawdzanie kart oraz nadawanie ważności pieczęcią komisji obwodowej w dniu wyborów
- Wydawanie kart tylko za podpisem na spisie lub przynajmniej Znakiem „x” lub „+” opatrzonym podpisem 2 członków komisji
- Głosowanie – zakreślenie większej części pola z numerem

Urna

- Urna (przezroczysta) z blokadą zabezpieczającą przed wrzucaniem innych przedmiotów i większej ilości kart
- Techniczna możliwość otwarcia urny tylko komisyjnie w okręgu (klucz lub szyfr)
- Plombowanie wlotu po zakończeniu głosowania
- Zabezpieczenie techniczne plomby (pokrywa urny) przed przypadkowym uszkodzeniem
- Komisyjny przewóz zaplombowanej urny do okręgu
 - Odpowiedzialność karna osób przewożących za naruszenie plomb

Liczenie głosów i wyniki (1)

- Po zakończeniu wyborów Komisja Obwodowa:
 - plombuje urnę
 - liczy podpisy wyborców na spisie i niewykorzystane karty
 - wywiesza na lokalu częściowy protokół (tylko ręczny, kopia do okręgu)
 - przesyła do Okręgu informacje z protokołu MMSem ze zdjęciem
 - pakuje i plombuje spisy i niewykorzystane karty
 - przewozi urnę do okręgu w obecności mężów zaufania
- Wszystkie urny zwożone do okręgu są składowane w jednym monitorowanym pomieszczeniu pod nadzorem mężów zaufania i Policji (sala gimnastyczna z trybunami)
- Liczenie głosów odbywa się w tym samym pomieszczeniu

Liczenie głosów i wyniki (2)

- W liczeniu głosów uczestniczą członkowie komisji obwodowych (przewodniczący i wice lub osoba wydelegowana) i członkowie komisji okręgowej, obserwują mężowie zaufania i – w miarę możliwości – wyborcy
- Weryfikowane są spisy wyborców i niewykorzystane karty do głosowania
- Maszynowe i dodatkowo ręczne liczenie głosów z szerokim dostępem obserwatorów oraz rejestracją video
- Po zakończeniu liczenia głosów sporządzany jest protokół z głosowania w obwodzie, niezwłocznie wywieszany na lokalu

Liczenie głosów i wyniki (3)

- Wyniki głosowania z obwodów w miarę zliczania poszczególnych urn w okręgach podawane są na bieżąco do publicznej wiadomości w internecie, a tym samym przesyłane elektronicznie do Komisji Krajowej
- Okręgowa Komisja Wyborcza podaje do wiadomości publicznej wynik wyborów w Okręgu i równocześnie przesyła go elektronicznie do Krajowej Komisji Wyborczej
- Krajowa Komisja Wyborcza dokonuje podsumowania wyników z Komisji Okręgowych, ogłasza wyniki wyborów i – zgodnie z obowiązującą Ordynacją Wyborczą – przydziela mandaty komitetom wyborczym i poszczególnym kandydatom
- Wszystkie protokoły pozostają publicznie dostępne w internecie

System liczący - IMZ

- Informatyczni mężowie zaufania (IMZ)
 - delegowani przez komitety na poziomie krajowym
 - ograniczona liczba IMZ ze względów technicznych i bezpieczeństwa
 - zobowiązanie do zachowania tajemnicy (dane osobowe - spis wyborców)
- Wgląd IMZ do systemu na zasadzie obserwatorów do:
 - struktury całego systemu oraz kodem źródłowym programów przed wyborami – identyczność z faktycznie zastosowanym gwarantowana przy pomocy odpowiednich algorytmów kryptograficznych;
 - systemu poprzez strony www, jak również bezpośredni dostęp do bazy danych systemu i plików dziennika zdarzeń kolejnego i ciągłego, wynikającego z procesu liczenia głosów;
 - pakietów danych przesyłanych pomiędzy komputerami w obwodowych komisjach wyborczych i serwerami krajowymi.

Naruszenia przepisów

- Rozszerzenie, zaostrenie i doprecyzowanie przepisów karnych za niestosowanie się organów wyborczych wszystkich szczebli do procedur zawartych w Kodeksie
 - W sprawach mniejszej wagi redukcja lub odebranie diety
- Komisarze wydają zarządzenia w stosunku do OKW z rygorem natychmiastowej wykonalności
- Wydelegowane do ochrony wyborów oddziały Policji działające jako straż marszałkowska Komisarza
- Otwarcie drogi sądowej w postępowaniach przeciwko Komisarzom niedopełniającym obowiązków i naruszającym przepisy wyborcze
 - zniesienie immunitetu sędziowskiego w tym zakresie